

nehe. Nekwahy kwaw tuweharupi nehe. Erepytu'u putar nekwahy re nehe. Tuweharupi nepurexak kar wer nepuruamutar haw rehe purupe. **19** Urepuhareko wi pe nehe. Eremumaw putar urekato 'ymaw urewi nehe. Ereityk putar ikatu 'ym ma'e ureremiapo kwer yryhu pupe nehe. Upyta putar yryhu wype nehe.

20 Kwehe mehe eremume'u neremiapo ràm ureipy wanupe. — Tuweharupi aiko putar pemyrypar romo nehe. Tuweharupi apuamutar katu putar nehe, ere ureipy wanupe. A'e rupi erezamutar katu putar Amàràaw izuapyapyr tuweharupi ne wà nehe, Zako izuapyapyr ne wà nehe no. Ureamutar katu pe tuweharupi nehe. *Upaw.*

NAU

1 ¹ Tupàn wexak kar Nin tawhu pe uzeapo ma'e ràm Nau pe ipuahu zàwenugar pe a'e. Nau wiko Ewko tawhu pe har romo a'e.

Tupàn wikwahy Nin pe har wanupe

- 2** Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e, na'ikatuwawahy kwaw amogwer tupàn wanehe a'e.
Wikwahy ma'e romo hekon. Uzepyk wàmàtryr'ymar wanehe.
Uzapo ma'e wàmàtryr'ymar wanupe, wanehe uzepyk pà.
Wikwahy mehe uzepyk wanehe.
- 3** Iàrew ikwahy haw a'e. Ikàg no.
Nuezar kwaw ikatu 'ym ma'e wà, wanehe uzepyk 'ym pà wà.

Wata ywytuàiw myter pe.
Ywàkun nuzawy kwaw ywy ku'i kwer ipy iwy pe har wà.
Umuzeupir upy pupe wata mehe.

- 4** Uze'egahy Tupàn yryhu pe.
Na'e uxinig yryhu.
Umuxinig kar Tupàn yrykaw paw wà no.
Ka'api'i Màxà pe har, ka'api'i ywytyr Karamew rehe har no, uxinig wewer upaw rupi no.
Ma'eputyry wytyr Irimano ywy rehe har wanehe har ipyw a'e wà no.
- 5** Ywytyruhu uryryryryz henataromo wà. Ywytyra'i uzekazeka wà.
Izexak kar mehe ywy a'e, hehe har paw a'e wà no, uryryryryz a'e wà no.

- 6** Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikwahy mehe, ni amo nupuner kwaw upu'àmaw rehe wà.
Mo upuner ikwahy haw ipuraraw paw rehe wà.
Ikwahy haw uwyryk oho iko tata yrykawhu romo uzeapo ma'e kwer ài. Henataromo itahu uzekazeka wà.

- 7** Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu a'e. Wemaihu waneko haw zawaiw katu mehe upyro wà kury.
— Ezekaiw katu herehe nehe, aze i'i amo izupe, uzekaiw katu putar hehe a'e nehe.

- 8** 'Y tyhu haw weraha ma'e paw wenataromo. Nezewegatete Tupàn umumaw wàmàtryr'ymar wà no. Amo ipurumumaw wer Tupàn rehe wà.

Tupàn omono kar a'e teko umàno ma'e kwer wanenaw pe wà.
Omono kar wàmàtryr'ymar umàno ma'e kwer waneko haw pe wà.

- 9** Ma'e ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe *penemiapo ràm pemume'u peiko pezeupeupe.
Pemumaw putar upaw rupi a'e nehe. Ni amo teko nuzàmàtryr'ym kwaw Tupàn mokoz haw wà.

- 10** Peiko xu tyw ài pe. Peiko ka'akyr uxinig ma'e kwer ài pe no.
Tupàn umunyk putar tata peneha nehe. Pekaz putar upaw rupi nehe.

11 Amo awa ur Nin tawhu wi a'e. Ikatu 'ym ma'e iapo har romo hekon a'e. Ikatu 'ym ma'e rehe ipurapo wer Tupàn pe kury. 12 Tupàn uze'eg teko Izaew wanupe.

— Amumaw kar putar Axir paw ihe wà nehe. Ukàzým putar wà nehe. Ko 'ar rehe ikàg a'e wà. Heta tetea'u wà no.

Nezewe rehe we amumaw putar wà nehe. Apuraraw kar ma'erahy peme. Nazapo wi pixik kwaw agwer ma'e nehe.

13 Apupyro putar Axir wakàgaw ihe nehe. Apueraha putar uma'erekoahy e ma'e romo peneko haw wi nehe, i'i Tupàn wanupe.

14 Uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Axir wanuwihawete rehe kury.

— Nata'yr kwaw nehe. Nezewe mehe her ukàzým putar nehe. Azukazuka putar izar tupàn a'ua'u wanagapaw tàpuzuhu pe har ihe wà nehe. Azutým putar hetekwer ihe nehe. Ta'e iaiw a'e xe, i'i Tupàn wanupe.

15 Pexak kury. Amo ze'eg herur har ur iko wyytyruhu rehe ze'eg ikatu ma'e herur pà a'e kury. Zeàmàtyry'ymawhu ipaw pàwàm umume'u putar zanewe nehe. Teko Zuta wà, pezapo pepynykawhu nehe. Pemono ma'e Tupàn pe *penemumume'u kwer izupe nehe kury. Ta'e ni amo zauxiapekwer amo ae ywy rehe har nuixe pixik kwaw peiwy rehe a'e wà nehe xe. Amumaw a'e zauxiapekwer paw ihe wà.

Nin taw heityk awer

2¹ Zauxiapekwer tetea'u uzàmàtyry'ym putar Nin tawhu wà nehe. Pemupu'àm kar ume'egatu ma'e tàpuzaiha katu ma'e 'aromo wà nehe. Peme'egatu pe rehe nehe no. Penoz zauxiapekwer paw wamuwà pe wà nehe. Pezemuàgà'ym zeàmàtyry'ymawhu heta haw rehe nehe.

2 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuzewyr kar putar teko Izaew wakàgaw wapuràg eteahy haw wanupe nehe. Waàmàtyry'ymar weraha teko paw Izaew ywy wi wà, weraha wama'e paw Izaew ywy wi wà no. Ywy nuzawy kwaw wyyra hàkà 'ym ma'e. A'e ywy rehe har ikàg wi putar wà nehe. Wakàg àwàm nuzawy kwaw wakàg awer nehe.

3 Zauxiapekwer ur ma'e kwer werur u'yw wi purumimaw ipiràg ma'e wà.

Wakamir ipiràg no. Uzemuàgà'ym waiko Nin tawhu iàmàtyry'ym pà wà. Wama'e ywyramawa heny katu tata ài wà.

Kawaru uzàn ko rupi wà. Uzàn kwe rupi wà no.

4 Ywyramawa zeàmàtyry'ymawhu rehe har uzàn katu pe rupi tawhu myter romo wà. Wahaw katu haw tawhu myter rupi wà. Ko rupi wà, kwe rupi wà. Nuzawy kwaw tatainy imunyk pyrer wà. Uzàn àmàn iweraw paw ài wà.

5 Izaew waàmàtyry'ymar zauxiapekwer wanuwihaw ikàg wera'u ma'e uzapo kar ma'e amogwer zauxiapekwer wanuwihaw wanupe.

Uzàn tuwihaw tawhu ipàrirogawhu pe wà. Uzàn mehe uzemuàzàzàn wà. Uzapo amo ma'e uzeàmimaw romo wàmàtyry'ymar wanuwu wà.

6 Uwàpytymawok yrykaw ipàrirogaw wà. Teko tàpuzuhu pe har ukyze wera'u wà kury.

7 Zauxiapekwer weraha wazar tupàn ua'u kuzà hagapaw a'e wi wà kury. Ixaxeto kuzà oho haikweromo uzai'o pà wà. Ikuhem pykahu ài wà. Ukwar upuxi'a rehe uzemumikahy haw hexak kar pà wà.

- 8 Teko Nin pe har uzàn a'e wi wà.
Nuzawy kwaw 'y ypw iapo pyrer
wi uhem ma'e kwèr wà.
— Pepytu'u, pepytu'u,
amo i'iahy purupe.
Ni amo nupytu'u kwaw
uzàwehem ire wà.
- 9 Pepyhyk itaxig parat nehe.
Peraha itazu or nehe.
Tawhu tynehem temetarer pupe a'e.
Heta tetea'u ma'e hekuzar katu ma'e xe.

- 10 Zauxiapekwer umumaw Nin wà.
Teko paw uhem oho izuwi wà.
Naheta kwaw teko a'e pe wà kury.
Wapy'a tynehem wakyze haw pupe wà.
Wapenàràg uryryryryz waiko wà.
Wanuwa xigatu wakyze haw wi wà.
Wakàgaw uhem wanuwì upaw rupi.
- 11 Ma'e uzeapo tawhu pe.
Kwehe mehe nuzawy kwaw
zàwàruhu iriàw wamono'ogaw.
Zàwàruhu iriàw weraha wemizuka
kwer a'e pe wànàm wanupe wà.
Wiko a'e pe wa'yr wanehe we ma'e
wi ukyze 'ym pà wà.
Ni amo a'e pe har numukuhem kwaw
wà. Ikatu waneko haw.
- 12 Zàwàruhu iriàw awa uzuka
amo miar a'e.
Na'e omono ho'o kwer pehegwer
zàwàruhu iriàw kuzà pe,
imemyr wanupe no.
Waneko haw itakwar tynehem
miar umàno ma'e kwèr pupe.

13 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàg
wera'u ma'e umume'u ko ma'e iko teko Nin
pe har wanupe kury.
— Aiko peàmàtry'ymar romo ihe.
Amunyk putar tata pema'e ywyrāmawa
wanehe wanapy paw pà ihe nehe.
Zauxiapekwer penēhe we har umàno putar
zèàmàtry'ymawhu pe wà nehe. Pemunar
teko amo ae ywy rehe har wama'e tetea'u
rehe. Araha putar a'e ma'e paw pewi izo'ok pà
ihe nehe. Awa peze'eg heraha har noho pixik
kwaw amo ae ywy rehe wà nehe.

**Ze'eg purumuzemumahy kar haw
Nin pe har wanupe**

- 3¹ Nin pe har uzemumahy putar uzehe
zeyyk àwàm rehe nehe.
Ta'e ma'erahy purupe ipuraw kar
har romo wanekon a'e wà xe.
Nin tynehem temu'emaw pupe.
Tynehem purupetekaw pupe no,
puruzuka haw pupe no.
Tuweharupi teko uzapo ikatu 'ym ma'e
wà. Imunar wà. Upuruzuka wà.
- 2 Peinu katu kawaru wapetekaw
ipok mehe kury.
Peinu katu ywyrāmawa iànoànog mehe.
Pe *pe ur kawaru waiko uzàn pà wà.
Ywyrāmawa zèàmàtry'ymawhu pe
har ur waiko uzàn pà wà no.
- 3 Kawaru ku'az har uzàmàtry'ym
wà *wà.
Uzuka wàmàtry'ymar takihēpuku heny
katu ma'e pupe wà, purukutukawhu
heny katu ma'e pupe wà no.
Heta umàno ma'e kwèr pe nànan wà,
tápuz nànan wà no.
Heta tetea'u umàno ma'e kwèr
wanetekwer wà. Zauxiapekwer
uzēpyapi wanetekwer wanehe wà.
- 4 Nin a'e, nuzawy kwaw kuzàwyzài a'e.
Zauxiapekwer uzēpyk waiko hehe wà.
Ipuràg eteahy a'e. Ipaze a'e no.
Uzapo ipaze ma'e wanemiapo
zàwenugar a'e, teko tetea'u
waneityk pà a'e.
Kuzà wyzài romo weko haw pupe
upyhyk teko tetea'u wà.
- 5 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàg
wera'u ma'e uze'eg nezewe kury.
— Nin tawhu. Aiko neàmàtry'ymar
romo ihe.
Anuhem putar neropoz newi nehe.
Urezar putar ma'e 'ym ima'e
romo nehe.
Teko paw nerexak putar nezewe
wà nehe.
Wexak putar nēmaranugar haw
wà nehe no.

- 6 Nurereko katete kwaw ihe nehe. Urupyk putar neipi w haw pupe nehe. Teko paw ipyuhagatu putar nemanarugaw haw rehe ume'e pà wà nehe.
- 7 Nerexak arer paw uzàwehem putar newi wà nehe.
— Heityk pyrer romo hekon Nin a'e kury, i'i putar nerehe wà nehe. Ni amo nanepuhareko kwaw wà nehe.
Ni amo nanepytywà kwaw nezemumikahy mehe wà nehe.

8 Nin. Aipo nekatu wera'u Tema tawhu Ezit ywy rehe har ikàg ma'e wi. Amo yrykawhu uwyryk a'e tawhu huwake a'e no, ipyro pà iàmàtry'yymar wanuwi a'e no. Yrykawhu Niru her ma'e nuzawy kwaw pàrirogawhu a'e tawhu izewyr har a'e. 9 Tew tawhu pe har wiko Ezit wanuwihaw romo Exio wanuwihaw romo a'e wà. Ikàg wera'u amogwer tawhu wanuwi upaw rupi a'e. Teko Irim ywy rehe har wiko wamyrypar romo a'e 'ar rehe wà. 10 Nezewe rehe we zauxiapekwer upyhyk Tew pe har waneraha pà wemipyhyk kwer romo wà. Weraha waiwy wi wà. Uzuhazuhaw kwarer pe iapar haw zekàgaw pe wà. Waàmàtry'yymar omomor ita'i ma'e papar haw hereko har wà, tuwihaw wazar rà m romo wanexanaxak pà wà. A'e re weraha wemipyhyk kwer a'e wi kyhàhàm tà tà pupe iàpixipixi pyrer romo wà.

11 Nin, ereka'u putar nehe. Ere'are'ar putar neata mehe nehe, neàmàtry'yymar wi nezàwehem pà nezeagaw pà nehe. 12 Penàpuzuhutà tà nuzawy kwaw pi 'yw i'a tetea'u ma'e. Aze amo umutuhug pi 'yw nehe, pi i'a kwer u'ar putar hehe ipuru'u wer ma'e zuru pupe nehe. 13 Zauxiapekwer penehe we har na'ikàg kwaw kuzà ài wà. Tawhu

hukenaw uzewàpytymawok. Peàmàtry'yymar upuner wixe haw rehe tawhu pupe wyzài 'ar mehe wà nehe. Ta'e tata umuaiw iwàpytymaw a'e xe.

14 Pemonokatu 'y hyruhu pupe nehe. Nezewe mehe zauxiapekwer peàmàtry'yymar tawhu izywyw wamàmàn mehe, uhyk putar 'y peme nehe. Pemukàg kar wi putar penàpuz tà tà nehe no. Pemuzuwa to'om nehe, ywy tà tà iapo pà nehe. 15 Nezewe rehe we tata pezuka putar nehe. Aze ru'u pemàno putar zeàmàtry'yymarwahu pe nehe. Tukur u'u arozrà n paw wà. Nezewegatete peàmàtry'yymar zauxiapekwer pemumaw putar wà nehe no. Peneta tetea'u tukur ài nehe. 16 Heta tetea'u zahytata ywak rehe wà. Heta tetea'u wera'u ma'eme'egar peinuinuro mo har zahytata wanuwi wà. Oho paw a'e wà kury. Arozrà n i'u re tukur uma'ema'e upepozaz ko wi uwewe pà wà. Nezewegatete a'e ma'eme'egar oho xe wi wà no. 17 Tawhu pe har wanuwihaw wà, wanupe uma'ereko ma'e wà no. Nuzawy kwaw tukur huwixàg mehe ywyok rehe wezyw ma'e wà. Nan kwehe tete kwarahy uzyppyrog uhyape katu haw. Na'e tukur uwewe oho wà. Ni amo nukwaw kwaw waho àwàm wà.

18 Axir wanuwihawete umàno a'e. Hehe we har tuwihaw umàno a'e wà no. Zauxiapekwer wanuwihaw umàno a'e wà no. Wanemiruze'eg teko uhàuhàz ywytyruhu nà n wà. Naheta kwaw wamono'og wi har wà. 19 Naheta kwaw muhàg waktuk awer rehe àrà m. Naheta kwaw wamukatu àwàm. Ma'erahy ipuraraw pawer imume'u haw henu har paw hurywete wà. Uzepopetepetek wà. Ta'e naheta kwaw wapurumuahy kar awer wi uzepyro ma'e kwer wà xe. Upuraraw kar tuwe ma'erahy purupe tuweharupi wà. *Upaw.*